

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

۲۰۲۳/۰۹/۲۰

گرد آورنده: غوث جانباز

پاکستان چگونه داخل تعاملات بین المللی گردید (۱) مکثی مختصر پیرامون موضوع

پاکستان از نظر مساحت کوچکتر، نفوس کمتر و بنیه اقتصادی آن ضعیف تر از هند است. این کشور از همان روزهای نخست تشکیل خود در وضعیت ناهنجار و آکنده از دشواری های گوناگون قرار داشته است. بخش های شرقی پاکستان از مناطق غربی آن هزاران کیلومتر فاصله دارد. به حیث یک دولت نو بنیاد، تشکیل ادارات دولتی را از صفر شروع کرد. پاکستان حین شکل گیری فاقد کادر و منابع مالی بود. روابط پر از تشنج با هندوستان که حین فرو پاشی نظام استعماری هند برتانوی بروز کرد، ماهیت سیاست خارجی این کشور را برای سالیان متمادی تعیین نموده است.

از همان ابتدا، برای پاکستان یافتن متحدین بخاطر تحکیم مواضع خویش و همچنان به منظور مقابله با هند به یکی از اهداف اساسی و فلسفه ی زندگی مبدل گردید. پاکستان در عین زمان به متحدینی در تقابل با افغانستان نیز نیاز داشته و پیوسته در جستجوی آن بوده است.

در جنگ سرد، پاکستان جانب غرب را گرفت. دلخواه ترین متحدین برای اسلام آباد برتانیه کبیر و ایالات متحده امریکا بودند. به این ترتیب، از همان آغاز موجودیت خود سیاست خارجی پاکستان از سنتراتیژی هند که پیوسته موضع بی طرفی و عدم انسلاک را تعقیب میکرد، متفاوت بود. پاکستان از همان آوان ایجاد به امریکا به حیث قوی ترین دولت دنیا اهمیت فوق العاده می داد.

درست دو هفته پس از تشکیل دولتی به نام پاکستان، غلام محمد وزیر مالیه پاکستان با "لیونیس"، شارژدافیر سفارت امریکا ملاقات نموده و در باره جلب کمک های مالی از واشنگتن صحبت نمود.

رهبری پاکستان با سوء استفاده از تضادها میان اتحاد شوروی و ایالات متحده امریکا مانع تلاش های دولت افغانستان مبنی بر استرداد استقلال مناطق پشتون نشین و ایجاد یک دولت مستقل پشتونستان می گردید.

محمد علی جناح، رئیس دولت پاکستان، در جلسه مورخ ۱۱ سپتمبر ۱۹۴۷ شورای وزیران این کشور نو تأسیس، اظهار داشت: "تأمین امنیت ایالت سرحدی شمال غرب (پشتونخوا) اهمیت همه جانبه داشته و این مسئله تنها منحصر و محدود به پاکستان نمی شود." جناح تأکید می کرد که گویا در عقب تلاش های افغانستان در مورد ایجاد دولت مستقل پشتونستان، اعاده حق خود ارادیت پشتون ها و بلوچ ها، گویا اتحاد شوروی قرار داشته و هدف آن شعله ور ساختن مجدد شورش های قومی در هند و پاکستان می باشد. برای ثبوت ادعای خود جناح استدلال می کرد که "صرف اتحاد شوروی پیام تبریکیه را به مناسبت تولد دولت جدید (پاکستان) ارسال نداشته است."

در اکتوبر ۱۹۴۷ دو ماه پس از تقسیم هندوستان، جنرال- والی پاکستان جناح، نماینده خاص خود را به نام میر لایق علی برای دریافت قرضه پنج ساله به امریکا اعزام نمود. میر لایق علی دو میلیارد دالر قرضه را تحت عنوان "پوشش نیازمندی های اردو و انکشاف اقتصادی" از واشنگتن تقاضا نمود. جناح از طرف خود به امریکا وعده می داد که متحد وفادار آن باقی خواهد ماند.

د پانوی شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکی په خیر و لولی

درخواست پاکستان هیچ گونه چانسی برای عملی شدن نداشت و این مهم ثابت می ساخت که حکومت پاکستان درک نادرست از اولویت های سیاست خارجی آن زمان امریکا دارد. اولویت های خارجی آن دوره برای واشنگتن اروپا، شرق نزدیک و چین بود. حکومت امریکا به آن نظر بود که منطقه آسیای جنوبی هدف تهدید های فوری و بالفعل نمی باشد. علاوه بر آن، پاکستان از ظرفیت کافی برای تأمین منافع امریکا در سطح منطقه و جهان برخوردار نبود.

در دسامبر ۱۹۴۷ امریکا درخواست پاکستان را مبنی بر دریافت قرضه ۲ میلیارد دلاری رسماً رد نموده، لیکن گرانته ۱۰ میلیون دلاری را که صفر عشاریه پنج فیصد مبلغ تقاضا شده پاکستان را تشکیل می داد به پاکستان پیشنهاد کرد. در عکس العمل به جواب رد امریکا، وزیر امور خارجه پاکستان ظفرالله خان با خاطر آزرده توأم با کنایه اظهار داشت: "احساس نهایت دوستانه پاکستان در برابر امریکا، و اینکه ما ایدیالوژی روس ها (شوروی) را رد نمودیم، ایجاب می نمود تا درخواست ما "جدی" گرفته شود. توقع می رفت رفع نیازمندی های دفاعی پاکستان در جواب واشنگتن گنجانیده می شد".

پاکستان به این ترتیب، نارضایتی خود را از برخورد واشنگتن ابراز داشت.

در این میان، به منظور جلوگیری از تشدید تنش میان هند و پاکستان، ایالات متحده امریکا از مارچ ۱۹۴۸ الی مارچ ۱۹۴۹ قیودات صدور اسلحه را به هر دو کشور وضع نمود.

در آغاز ۱۹۴۸ اولین سفیر امریکا، "پول اولینگ" با چند همکار معدود به پاکستان آمد. به تاریخ ۲۶ جنوری همان سال طی مراسم نهایت شاننداری سفیر امریکا اعتبار نامه اش را به جنرال - والی پاکستان "جناح" پیشکش نمود. شکوه و جلال مراسم و اینکه "علی جناح" شخصاً بلافاصله روابط خیلی نزدیک با سفیر امریکا برقرار کرد بازگو کننده آن بود که رهبری پاکستان تمایل سخت نزدیکی با واشنگتن را داشت. سه هفته بعد از مراسم تقدیم اعتبارنامه، سفیر امریکا "اولینگ" با همسرش به اقامتگاه "علی جناح" که در حاشیه شهر کراچی در لب بحر موقعیت داشت به مهمانی رفت. رهبری پاکستان به شمول صدراعظم با پشت پا زنی به عرف معمول دیپلماتیک، حتی کارمندان عادی سفارت امریکا را گاه و بیگاه برای اشتراک در ضیافت ها نزد خویش دعوت میکردند... القصه، پاکستان به مساعی همه جانبه برای نزدیکی هر چه بیشتر با امریکا و جلب سرمایه گذاری های آن ادامه میداد.

در اکتوبر ۱۹۴۸ حین اجلاس عمومی سازمان ملل متحد در پاریس، صدراعظم پاکستان لیاقت علی خان با وزیر امور خارجه امریکا "مارشال" ملاقات نمود. این اولین ملاقات بین دو کشور در سطح بلند بود. صدراعظم پاکستان تیزس "تهدید اتحاد شوروی" و سائر مسائلی را که کشورش با آن روبرو بود با "مارشال" در میان گذاشت. لیاقت علی خان هنگام گفتگو با "مارشال" مکرراً تأکید می نمود که "پاکستان هیچگاه شکار کمونیزم" نمی گردد و همچو چیزی غیر قابل تصور است..."

لیاقت علی خان بر مبنای استدلال خود امریکا را فرامی خواند تا به پاکستان کمک های مورد نیاز را مبذول دارد. "مارشال" به نوبه خود به لیاقت توصیه میکرد تا در جلب سرمایه های خصوصی کوشش کند.

سال ۱۹۴۹ برای پاکستان در کل در رقابت با هند سپری شد. هر دو کشور تلاش اعظمی به خرج می دادند تا حسن نظر هر چه بیشتر امریکا را به خود جلب نمایند، هر یک با شدت و حدت زایدالوصف از "تهدید شوروی" یاد آور می شدند.

در اواسط ۱۹۴۹ رئیس جمهور ایالات متحده امریکا از صدراعظم هندوستان "جواهر لال نیرو" دعوت بعمل آورد تا به آنکشور سفر رسمی نماید. علیرغم تمام "جانفشانی ها" از صدراعظم پاکستان لیاقت، دعوت بعمل نیامد. لیاقت واقعه مذکور را لطمه برای حیثیت و اعتبار خویش تلقی می نمود.

در این میان، صدراعظم پاکستان به طور غیر منتظره از طرف حکومت شوروی دعوت گردید تا به مسکو سفر نماید. این دعوت زمانی صورت می گرفت که روابط میان مسکو و کراچی نهایت سرد بوده و تبادلۀ سفارت خانه ها هنوز بین دو کشور صورت نگرفته بود. دعوت مذکور در اثر مهارت "راجی غضنفر" سفیر پاکستان مقیم تهران که روابطه دوستانه با سفیر اتحاد شوروی در تهران داشت زمینه سازی گردیده بود. لیاقت حین یکی از سفرهایش از طریق تهران در می ۱۹۴۹ ملاقاتی با شارژدافیر شوروی در ایران "علی علی یف" انجام داده بود. حین این ملاقات

صدراعظم پاکستان اظهار علاقمندي نموده بود تا به مسكو سفرى داشته باشد. به تاريخ دوم جون دعوت نامه سفر به مسكو از طريق سفير پاکستان در تهران به رئيس دولت پاکستان مواصلت كرد. در دسمبر همان سال (۱۹۴۹) حكومت امريكا نيز بالاخره صدراعظم پاکستان لياقت على خان را به واشنگتن دعوت نمود .

در اين ميان، موضع اتحاد شوروى تغيير كرد. مسكو به بهانه هاى مختلف سفر صدراعظم پاکستان را با آن كشور به تعويق ميانداخت، سپس آنرا براي مدتي نامعيني به تاخير انداخت. روابط اتحاد شوروى و پاکستان را الی ۱۹۵۴ می توان "خوددارانه" توصيف نمود. پس از پيوستن پاکستان به ساختار هاى نظامى غرب، می شود با اطمینان خاطر گفت که این روابط كاملا به سردی گرايد.

اندکی پیش رفته، تذکر می دهيم که اولين سفر رئيس دولت پاکستان "ايوب خان" به اتحاد شوروى در سال ۱۹۶۵ صورت گرفت .

در اخير دهه چهل، وزارت خانه هاى امور خارجه و دفاع امريكا ديدگاه خود را در مورد جاياگاه پاکستان در مناقشات احتمالى آینده تغيير دادند. دفتر لوى درستيز قواى مسلح ايالات متحده امريكا الی شروع ۱۹۴۹ كشورهاي جنوب آسيا، منجمله افغانستان را "فاقد ارزش براي امريكا" می خواندند. در عين حال، لوى درستيز امريكا به آن باور بود که از ناحیه لاهور - کراچی در شرايط معين می توان به حيث پایگاه عمليات هوانى عليه مناطق مرکزی اتحاد شوروى و همچنان تمرکز قوا بهره برداری نمود. از قواى مذکور می شد در صورت لزوم برای برگرداندن نواحی نفت خیز در شرق ميانه و شرق نزدیک استفاده کرد. پایگاه هاى احتمالى در قلمرو پاکستان برای رخنه هاى تبليغاتی، ايدیالوژيکی و عمليات استخباراتی نيز مناسب بودند.

وزارت امور خارجه امريكا در جريان اتخاذ آمادگی ها برای سفر صدراعظم پاکستان تفاهم نامه مفصلی را پيرامون روابط دو جانبه امريكا - پاکستان ضم يادداشت خصوصى در باره پالیسی امريكا در قبال اين كشور در آستانه "جنگ كوریا" در چهل و يك صفحه ترتيب و به قصر سفيد ارسال داشت. اجزای عمده این يادداشت خصوصى قرار ذیل بود :

- لياقت در باره ايالات متحده امريكا و "طرز زندگى غرب" نظر نيك دارد. در عين حال، چون اذهان عامه در كشورش به شدت با غرب در ضدیت قرار دارد و سياست امريكا را امپرياليستی می می پندارد، نمی تواند موضع خود را با وضوح تمام بيان نمايد و به غرب بپيوندد .

- گرچه مناسبات امريكا- پاکستان در گل دوستانه است، "اما با آنها مواردی آزرديگی و ناراحتی ها در روابط دو كشور مشاهده می شود. روش امريكا در مسأله فلسطين باعث انتقاد شديد در مطبوعات پاکستان گرديده و حتی تظاهرات خيابانی را در آنجا تحريك نموده است. پاکستان از حكومت امريكا بخاطر نرمش در برابر هند و ترجيح دادن مواضع آن نسبت به پاکستان در مسأله كشمير انتقاد می كند ."

- پاکستان كمك هاى نهايت اندك اقتصادى و نظامى امريكا را به دست آورده است. تقاضاهای پاکستان مبنی بر كسب كمك هاى نظامى از طرف حكومت امريكا "غير عملى" خوانده شده اند. به جانب پاکستان در اين مورد توضيحات ذیل داده شد :

"...به علت مكلفيت هاى سنگين بخاطر ارسال تسليحات و تجهيزات نظامى به نقاط ديگر جهان و كشور هاى نيكه نسبت به پاکستان در برابر تهديد هاى بزرگتر و تهاجم بالفعل قرار دارند، دولت امريكا قادر نخواهد بود تا به پاکستان تجهيزات درخواست شده را به حجم قابل ملاحظه ارسال بدارد ."

" - حوزه جنوب آسيا در گل، از نقطه نظر نظامى اهميت درجه دوم دارد. پاکستان در صورت بروز جنگ با اتحاد شوروى، می تواند ميدانى برای فعاليت قواى هوانى امريكا باشد ."

... " ليكن، از تأكيد آشكار بالای موضوع اخيرالذکر اجتناب صورت گيرد، چون حكومت ما بارها خاطر نشان ساخته است كه كمك هاى ما به حوزه مذکور عوامل اقتصادى دارد ."

ادامه دارد #اسرارديپلوماسی